

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet-, és
Társadalomtudományi Kar**

JONČEV ZSOLT

**A CSEHSZLOVÁK LÉGIÓK ÁBRAZOLÁSA
A SZLOVÁK IRODALOMBAN**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Irodalomtudományi Doktori Iskola, Modern Irodalomtudományi
műhely

A Doktori Iskola vezetője: Prof. Dr. Szelestei Nagy László DSc
egyetemi tanár

Témavezető: Prof. Dr. Iván Halász PhD

Budapest, 2018

I. A kutatás előzményei, problémafelvetés

A Csehszlovák légiók létrejötte, működése és Csehszlovákia megalakulása óta éppen 100 év telt el. A Csehszlovák légiók a történelem nagyon fontos részét alkotják, mivel nélkülük nem jött volna létre Csehszlovákia az 1918-as évben. A légiók több országban külön-külön jöttek létre az első világháború folyamán – Oroszországban, Olaszországban és Franciaországban. A légió gyakorlatilag hadban állt az Osztrák-Magyar Monarchiával. A szlovák légiósok azért küzdöttek, hogy a mai Szlovákia területe elszakadjon az Osztrák-Magyar Monarchiától és közösen a cseh nemzettel egy új állam jöjjön létre. A légiók kutatásában viszont ketté kell osztanunk Csehországot és Szlovákiát, mivel az előbbiben a légiós ideál még a mai napig életben van, és szinte az egész ország ismeri a légiók tevékenységét, valamint megszámlálhatatlan mennyiségű műemlék őrzi a nevüket. Ezzel ellentétben a mai Szlovákiában az emberek szinte alig tudnak valamit a légiókról, nem beszélve a légiós irodalomról. Ez a tény vezetett ahhoz, hogy elkezdjek foglalkozni a légiós irodalommal. A kutatás megkezdésekor csak néhány alpművet ismertem, és szinte csak a könyvtárakban és levéltárakban történő kutatásaim során bukkantam rá a többi műre. A légiós szerzőket ezért két csoportra osztottam. Az első csoportba Jesenský Janko és Tajovský Jozef Gregort soroltam, akik már a légiókba való belépésük előtt tagjai voltak a klasszikus szlovák irodalmi kánonnak. Ezzel ellentétben a második csoport tagjai – Mikuláš Gacek, Mikolaj Jozef és Klempa Jozef – szinte ismeretlen a mai szlovák átlagolvasó számára. A kutatás során nagyon kevés

szakirodalmat találtam a szlovák légiós irodalommal kapcsolatosan. Ezek a források főleg tanulmányok és újságcikkek voltak. Szinte azt lehet mondani, hogy nem létezik egy összefoglaló mű, amely tartalmazna az egész szlovák légiós irodalmat. A kutatásnak igaz voltak előzményei, de azt lehet mondani, hogy a források hiányával kellett szembesülnöm. A dolgozat problémafelvetése arra irányult, hogyan lehetne létrehozni egy komplex művet, amely magában foglalna a teljes szlovák légiós irodalmat.

II. Módszertan

A források hiánya végett úgy éreztem, hogy nem elegendő csak az alapművek elemzése, hanem szükséges bemutatni az egyes szerzők teljes háború alatti tevékenységét is, valamint szólni azokról a művekről is, amelyeket ezen szerzők írtak a háború alatt, de gyakorlatilag nem tartoznak a légiós irodalomhoz. Szintén szükségesnek tartottam, több Oroszország területén megjelenő légiós folyóirat tanulmányozását is, mivel ezekben a folyóiratokban az adott szerzők több cikket jelentettek meg. Így nem kizárólag egy műelemző jellegű dolgozatot készítettem, hanem különböző módszertanok és megközelítések segítségével próbáltam összefoglalni ezt a komplex területet. A kutatásban elengedhetetlen volt a történelmi háttér ismerete is, mivel a légiós irodalom a szerzők háború alatti tevékenységén és a körülöttük zajló események leírásán alapul. Ezért a disszertáció is kettős jellegű – irodalomtudomány és történelemkutatás együtt. Így a létrejött dolgozat interdiszciplináris jellegű.

III. Új eredmények

A dolgozat gyakorlatilag egy hiánypótló mű, mivel eddig nem jött létre egyetlen olyan szakirodalmi jellegű mű sem Szlovákiában, amely komplex képet nyújtana a szlovák légiós irodalomról. Először kerültek feldolgozásra olyan témák is, mint a szlovák légiósok és a bolsevizmus, a csehszlovák kérdés a légiós irodalmon belül vagy a szlovák légiósok viszonya az orosz kultúrához.

Az klasszikus szlovák irodalmi kánonba tartozó két szerzőről – Jesenský Janko és Tajovský Jozef Gregor - több monográfia is megjelent, tehát az esetükben néhány új aspektusra próbáltam rávilágítani és részletezni az első világháború ideje alatti tevékenységüket, amelyre már kevesebb szakirodalmi forrás állt rendelkezésre. A többi szerzővel kapcsolatosan viszont maximum egy rövid életrajz jelent meg eddig szakirodalomként, ezért szükség volt felkutatni minden fellelhető információt a személyükkel kapcsolatosan. A kutatás során rengeteg új információt tártam fel, amelyet a dolgozatban is megpróbáltam részletezni. Szintén eddig nem jelent meg olyan monográfia vagy tanulmány, amely tárgyalna a légiós szerzők nézeteit olyan kérdésekben, mint a bolsevizmus, fehérgárdisták illetve a csehszlovák kérdés. Bízom benne, hogy a kutatásom által

IV. A disszertáció témakörében megjelent publikációk

Jončev Zsolt: A csehszlovák légiós irodalom elfelejtett művei. In: *Magyar Sion*, Új folyam 10. (52.) évf. 1. sz. (2016.), Egyházi tudományos folyóirat, Esztergom-Pozsony

Recenzió - Klempa Jozef: Moje skúsenosti zo svetovej vojny. In: *Eruditio-Educatio*, 2015/2, évf. 10., Univerzita J. Selyeho, Komárom, ISSN: 1336-8893

Jončev Zsolt: A hadifogság Babits István és a csehszlovák légiósok szemében. In: *Babits és kortársai*. Napkút kiadó, 2015, Budapest, ISBN: 978-963-263-456-2

Jončev Zsolt: Ruské zajatie počas prvej svetovej vojny v dielach slovenských autorov. In: *Eruditio-Educatio*, 2014/2, évf. 9., Univerzita J. Selyeho, Komárom, ISSN: 1336-8893